

ВИПЕРЕДЖАЛЬНА ОСВІТА ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙСТРІВ РЕСТОРАННОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

AWARENESS EDUCATION AS THE FACTOR OF EFFECTIVE PREPARATION FOR RESTAURANT MAINTENANCE

У статті на основі дослідження основних тенденцій випереджальної освіти обґрунтована необхідність упровадження нових форм і методів навчання у ВПУ, що відповідають вимогам сучасного інформаційного суспільства стосовно підготовки майбутніх фахівців ресторанної справи. Проведено теоретичний аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури щодо особливостей їх оновлення та розроблення на основі компетентнісного підходу на прикладі професії «майстер ресторанного обслуговування». Розкрито нагальність оновлення завдань, змісту, методів навчання, методичних засобів та організаційних форм навчання з приводу професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у галузі ресторанного господарства на основі переходу до інноваційних навчальних програм, а також включення у варіативну складову загальнопрофесійної підготовки спеціального курсу щодо вивчення адаптованих до специфіки професії комп'ютерних програм.

Ключові слова: випереджальна освіта, інтегрована професія, майстер ресторанного обслуговування, інноваційні навчальні програми, інформаційно-комунікаційні технології.

В статье на основе исследования основных тенденций опережающего образования обоснована необходимость внедрения новых форм и методов обучения в ВПУ, отвечающих требованиям современного информационного общества по подготовке будущих специалистов ресторанного дела. Проведен теоретический анализ психолого-педагогической и методической литературы по особенностям их обновления и разработки на основе компетентностного подхода на примере профессии «мастер ресторанного обслуживания». Раскрыто актуальность обновления задач, содержания, методов обучения, методических

средств и организационных форм обучения по поводу профессиональной подготовки будущих квалифицированных рабочих в области ресторанного хозяйства на основе перехода к инновационным учебным программам, а также включение в вариативную составляющую общепрофессиональной подготовки специального курса по изучению адаптированных к специфике профессии компьютерных программ.

Ключевые слова: опережающее образование, интегрированная профессия, мастер ресторанного обслуживания, инновационные учебные программы, информационно-коммуникационные технологии.

The article based on the study of the main trends of awareness education, substantiated the need for the introduction of new forms and methods of teaching in the HPS that meet the requirements of the modern information society in relation to the training of future specialists in the restaurant business. It was conducted a theoretical analysis of psychological and pedagogical and methodical literature on the peculiarities of their updating and development on the basis of a competent approach on the example of the profession "master of restaurant service". The urgency of updating tasks, content, methods of teaching, methodical tools and organizational forms of training concerning the training of future skilled workers in the field of restaurant economy on the basis of the transition to innovative educational programs, as well as the inclusion in the variational component of the general training of a special course on the study of adapted to the specifics professions of computer programs.

Key words: advanced education, integrated profession, master of restaurant service, innovative curriculum, information and communication technologies.

УДК 377.3

Замфереско О.В.,
аспірант кафедри
практичної психології та педагогіки
Навчально-науковий інститут
психології та соціального захисту
Львівського державного університету
безпеки життєдіяльності

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Розвиток ринкової економіки в Україні зумовлює необхідність модернізації системи професійної освіти та навчання, зокрема її трансформацію у випереджальну, яка має готувати кваліфікованих майстрів ресторанного обслуговування з високим ступенем соціалізації, здатних навчатися протягом усього життя, швидко адаптуватися до професійного середовища, відповідати вимогам вітчизняного та європейського ринків праці.

Сучасному суспільству потрібні майстри ресторанного обслуговування, які володіють високим рівнем компетентності щодо реалізації професійної взаємодії, ставляться до неї, як до особистісної цінності, досконало використовують професійні вміння та навички, здатні долати психологічні бар'єри, прагнуть постійного оновлення знань і збагачення власного професійного досвіду. Наяв-

ність таких якостей у випускників вищих професійних училищ (далі – ВПУ) значно збільшує їхні шанси влаштуватися на роботу, а у разі її втрати – знайти нову. Водночас володіння широким колом професійних функцій підвищує їхню конкурентоздатність на сучасному ринку праці.

Для успішної самореалізації фахівців у професійному середовищі необхідно, щоб рівень їхнього особистісного та професійного розвитку випереджав рівень розвитку виробництва, техніки й технологій. Важливим чинником ефективної підготовки майстрів ресторанного обслуговування, яка в майбутньому дасть можливість забезпечити їхній сталий розвиток, є застосування в освітньому процесі вищих професійних училищ ідей випереджальної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми випереджальної освіти присвячені праці С.Я. Батишева, В.В. Горшеніна, К.К. Коліна,

А.Е. Марона, П.Н. Новікова, А.І. Субетто, А.Д. Урсула та інших учених. У цих дослідженнях наголошується, що випереджальний розвиток професійно-технічної освіти передбачає орієнтацію освітньої системи на перспективні потреби соціально-економічного розвитку країни та тенденції модернізації різних галузей економіки з урахуванням потреб вітчизняного та світового ринків праці. М.А. Данилов, Г.А. Данилочкіна, Т.А. Ільїна, С.В. Калініна, С.Н. Лисенкова, Е.Г. Мінгазов, П.І. Підкасистий, І.М. Трубавіна вважають, що випереджальне навчання сприяє ліквідації відставання, неуспішності в навчанні, формуванню пізнавальної активності, самостійності та творчого розвитку учнів, зокрема, у ВПУ. Дослідники не лише доводять доцільність випереджувальної освіти, а й акцентують на трансформації освітньої системи шляхом створення та впровадження інноваційних форм, методів, технологій і засобів навчання у ВПУ, зорієнтованих на підвищення рівня адаптивності майбутніх фахівців до перспективних потреб ринку праці та зростаючих вимог до компетентності виробничого персоналу з боку працедавців.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на те, що проблеми випереджальної освіти є предметом досліджень багатьох науковців, досі актуальним залишається питання застосування її елементів у системі професійно-технічної освіти, зокрема у професійно-теоретичній підготовці майбутніх майстрів ресторанного обслуговування у ВПУ.

Мета статті. З огляду на викладене мета статті полягає в тому, щоб на основі дослідження провідних напрямів випереджальної освіти висвітлити окремі аспекти проектування нових завдань, змісту, методів, засобів та організаційних форм навчання щодо підготовки майстрів ресторанного обслуговування.

Виклад основного матеріалу. Сучасна професійно-технічна освіта орієнтується на розвиток професійної компетентності особистості, формування в неї самостійного креативного мислення, випереджальний характер освітнього процесу. У контексті нашої проблематики впровадження ідей випереджальної освіти у ВПУ покликане забезпечити формування готовності майбутніх майстрів ресторанного обслуговування до повноцінного ефективного виконання професійних функцій у ресторанній галузі, які передбачають їхню обізнаність у сферах обслуговування, торгівлі та підприємництва.

Основними напрямками переходу професійної підготовки фахівців у ВПУ до випереджальної освіти є такі:

- упровадження новітніх форм і методів навчання, що відповідають вимогам інформаційного суспільства;
- розширення доступності професійної освіти за допомогою використання сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій;

- інтеграція гуманітарних і природничих наукових знань;

- зорієнтованість освітнього процесу на вільний розвиток особистості;

- підвищення якості професійної підготовки фахівців до рівня, що відповідає актуальним потребам особистості, суспільства та держави [4].

На особливу увагу в інформаційному суспільстві заслуговує такий важливий, на нашу думку, напрям випереджальної освіти, як інформатизація. Її сутність полягає в цілеспрямованому забезпеченні освітньої галузі теорією, технологією та практикою створення й оптимального використання науково-педагогічних, навчально-методичних, програмно-технологічних розробок, орієнтованих на реалізацію психолого-педагогічних цілей освітнього процесу за допомогою дидактичних можливостей ІКТ, застосованих у комфортних і безпечних для здоров'я учнів умовах [7, с. 422].

Інформатизація процесу професійної підготовки у ВПУ передбачає впровадження інноваційних електронних освітніх ресурсів, спрямованих на підтримку та заохочення майбутніх фахівців до навчання й самостійного набуття необхідних знань. Використання інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) мотивує майбутніх фахівців до подальшого професійного самовдосконалення впродовж життя, сприяє їхньому переходу від пасивного слухання до інтерактивного процесу отримання знань шляхом використання різноманітних джерел інформації; гнучкого планування свого навчального часу; надання можливості досить вільно обирати стратегію власного розвитку за допомогою різних форм і методів набуття знань; розвиває критичне та творче мислення [1].

Спираючись на викладене, зазначимо, що створення інформаційного освітнього середовища у ВПУ відкриває якісно нові можливості для майбутніх майстрів ресторанного обслуговування, стимулює їхній особистісний і професійний розвиток, сприяє ефективному виробленню вмінь: орієнтуватися в сучасному медіа-просторі, диференціювати інформацію, аналізувати та оцінювати, розшифровувати й використовувати у професійній діяльності; розрізняти та застосовувати методи організації професійної діяльності з використанням ІКТ; збирати, обробляти, зберігати та передавати інформацію з урахуванням пріоритетів професійної діяльності; самостійно створювати медіа-повідомлення в галузі професійної діяльності [7, с. 334].

З урахуванням окреслених напрямів випереджальної освіти О.А. Комарова обґрунтовує її принципи: варіативність освіти, регіоналізацію освіти та безперервність освіти [6].

Принцип варіативності передбачає проектування навчальних програм з урахуванням мож-

ливостей розроблення варіативних розділів і тем (постійне оновлення форм, методів, змісту навчання), використання яких залежить від індивідуальних особливостей майстрів ресторанного обслуговування та різнобічних особистісно-розвивальних методик організації навчальної діяльності фахівців, спрямованих на розвиток їхньої ініціативності [11].

Регіоналізація освіти (орієнтація діяльності закладів освіти на перспективні потреби соціально-економічного розвитку регіону та місцеві ринки праці) виявляється у формуванні єдиного освітнього простору регіону як освітнього середовища, що має територіальну обмеженість і певні якісні характеристики та забезпечує повноцінне функціонування системи освіти регіону [3].

Принцип безперервності освіти полягає в тому, що вона за своїми сутнісними характеристиками виступає системним середовищем формування особистості, яка в динамічно змінних соціально-економічних умовах зможе активно жити та діяти, саморозвиватися, самореалізуватися й водночас робити максимальний внесок у прогресивне оновлення суспільства [10].

Сучасне виробництво та сфера послуг відчуває гостру потребу у висококваліфікованих фахівцях ресторанної справи, які б могли ефективно й свідомо використовувати набуті компетентності у професійній діяльності. Розвиток виробничих підприємств нового типу, упровадження новітніх виробничих технологій і матеріалів диктує необхідність широкого інтегрування видів робіт, що зумовлює появу нової інтегрованої професії, 5129 «Майстер ресторанного обслуговування», яка об'єднує кілька монопрофесій («офіціант», «бармен», «буфетник», «адміністратор залу») [8, с. 10]. Здобуття цієї професії дає змогу оволодіти широким спектром компетентностей, що підвищує рівень професійної мобільності фахівців та їхньої адаптивності до нових умов чи планів діяльності. До основних функціональних обов'язків майстра ресторанного обслуговування зараховують такі: ознайомлення відвідувачів з меню; приймання замовлення; проведення розрахунків із відвідувачами; організація сервірування столів відповідно до виду обслуговування; визначення потреби в посуді, столовій білизні, приладді для конкретного виду бенкету; складання заявки на посуд, білизну, приладдя; спілкування із замовниками (у разі потреби – іноземною мовою); надання допомоги гостям у виборі страв; підбір кадрів; взаємодія за бригадно-ланкової та бригадної форм праці [5].

Підготовка конкурентоздатних майстрів ресторанного обслуговування потребує оновлення змісту освіти. Це зумовлює необхідність створення та впровадження інноваційних навчальних програм, зокрема з інтегрованої дисципліни «Основи

галузевої економіки, екології і права». Її метою є формування в учнів ВПУ знань із галузевої економіки, менеджменту та маркетингу, правового регулювання господарських, трудових відносин, а також опанування інформації, пов'язаної з економічно-правовою оцінкою природних ресурсів [2]. На цій основі у майбутніх майстрів ресторанного обслуговування потрібно сформуванню цілісне уявлення про особливості підприємницької діяльності в галузі, торгівельних операцій у сфері послуг і правила ефективного обслуговування клієнтів у закладах громадського харчування.

Також необхідно, на нашу думку, включення у варіативну складову загальнопрофесійної підготовки майбутніх майстрів ресторанного обслуговування спеціального медіа-освітнього курсу. Під час його вивчення учні ВПУ матимуть змогу опанувати адаптовані до специфіки професії комп'ютерні програми (наприклад, R-Keeper V8, «1С: Бухоблік і Торгівля» (БІТ), «Парус-Ресторан», «АСТОР: Ресторан 4.0 Проф», система «XPOS», Експерт, TillyPad, Z-Cash, Едельвейс/Медальон, Магія, РСТъ Ресторатор, B52 Ресторан, ALOHA POS та інші), оперування якими сприятиме поглибленню та конкретизації змісту їхньої професійної діяльності, що в підсумку не лише покращить якість обслуговування [9, с. 269], а й сприятиме виробленню навичок раціонального розподілу часу на виконання різних професійних функцій.

Необхідність переходу системи професійної підготовки на реалізацію моделі випереджальної освіти у ВПУ викликана й тим, що в її основу покладена ідея розвитку особистості, спрямована на підготовку фахівців не лише до конкретної професійної діяльності, а й на формування в них готовності до свідомого постійного збагачення професійних знань, придбання та вдосконалення поліфункціональних умінь і навичок, що забезпечить їхню професійну мобільність.

Висновки. Отже, упровадження ідей випереджальної освіти в професійну підготовку майбутніх майстрів ресторанного обслуговування у ВПУ передбачає таке:

- виховання ключових компетентностей, які надалі дадуть змогу випускникам успішно самореалізуватися в життєвому та професійному просторі;
- оптимізацію змісту професійної підготовки та завдяки цьому розширення й поглиблення кола професійних компетенцій випускників;
- раціональне використання навчального часу;
- активне застосування ІКТ в освітньому процесі;
- підтримання індивідуалізованого та самостійного навчання;
- зорієнтованість змісту освіти на інтегративність викладення матеріалу;
- стимулювання зацікавленості майбутніх майстрів ресторанного обслуговування до отри-

мання цієї професії та підвищення їхньої мотивації щодо самореалізації та самовдосконалення у професійній діяльності.

Упровадження у ВПУ інноваційних програм з основної інтегрованої дисципліни «Основи галузевої економіки, екології і права» та включення спеціального медіа-освітнього курсу у варіативну складову підготовки майбутніх майстрів ресторанного обслуговування дадуть змогу майбутнім фахівцям отримати досвід професійної діяльності у змодельованих типових і нестандартних виробничих ситуаціях, які можуть виникати в їхній професійній діяльності.

Водночас застосування ідей випереджальної освіти у професійній підготовці фахівців за інтегрованою професією «майстер ресторанного обслуговування» відповідає сучасній концепції сталого розвитку особистості, становить підґрунтя для її професійного становлення й самовдосконалення. Викладене дає підстави вважати випереджальну освіту важливим чинником ефективної підготовки фахівців для ресторанної галузі.

Перспективи подальших наукових досліджень вбачаємо в обґрунтуванні педагогічних умов удосконалення професійної підготовки майбутніх майстрів ресторанного обслуговування з урахуванням ідей випереджальної освіти, розробленні методики їх реалізації в освітньому процесі ВПУ.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Богдановська Л.П. Особливості викладання курсу всесвітньої історії при застосуванні засобів інформаційно-комунікаційних технологій. Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 5: «Педагогічні науки: реалії та перспективи». К., 2009. Вип. 19. № 5 (19). С. 47–53.
2. Державний стандарт професійно-технічної освіти професія 5812 «Майстер ресторанного обслуговування». URL: www.znanius.com/uploads/media/Maister_restorannogo_obsługovuvannja.doc.
3. Єрмакова Т.Г. Феномен регіоналізації в освітніх практиках. Грані. 2015. № 11 (1). С. 80–83. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2015_11\(1\)_19](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2015_11(1)_19).
4. «Інноватика в сучасній освіті» / За заг. ред. Т.М. Шевчук, С.М. Сліпак, Т.М. Котляр. Ніжин. 68 с.
5. Класифікатор професій: ДК 003:2005 / Розроб.: С. Мельник, Ю. Юров, М. Гаврицька та ін. вид. офіц. К.: «Соціформ», 2005. 616 с. / Національний класифікатор України. С. 129.
6. Комарова О.А. Особливості формування випереджального рівня освітнього потенціалу суспільства. Економічний часопис-XXI. 2011. № 9–10. С. 57–60. Бібліогр.: 3 назв. укр.
7. Литвин А.В. Інформатизація професійно-технічних навчальних закладів будівельного профілю: монографія. Львів: Компанія «Манускрипт», 2011. 498 с.
8. Педагогічні основи формування змісту підготовки кваліфікованих робітників за інтегрованими професіями: посібник. / С.Г. Кравець, Ю.І. Кравець, Н.П. Дерев'янка, О.Г. Оліферчук. К.: ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014. 152 с.
9. Руденко Л.А. Формування комунікативної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування у професійно-технічних навчальних закладах: монографія. Львів: «Піраміда», 2015. 343 с.
10. Топчий Т.В. Інституціоналізація безперервної освіти в Україні: досвід та перспективи. Вісник Міжнародного слов'янського університету. Серія: «Соціологічні науки». 2012. Т. 15. № 1–2. С. 3–9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VMSU_sociology_2012_15_1-2_3.
11. Трошкін О.В. Особливості навчально-виховного процесу майбутніх педагогів-дизайнерів. Вісник післядипломної освіти. 2014. Вип. 11. С. 165–173. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpo_2014_11_21.